

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-04-15

Ärendenummer SLK-2025-00238

Handläggare

Tommy Eliasson

Telefon: 031-368 01 35

E-post: tommy.eliasson@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Förvarsdepartementet - Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6), i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Förvarsdepartementet.

Sammanfattning

Förvarsdepartementet har 2025-02-13 översänt betänkandet Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6) till Göteborgs Stad för yttrande senast 2025-05-13.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026 och utredningen bedömer att det inte finns behov av några särskilda övergångsbestämmelser.

Stadsledningskontoret konstaterar att utredningens förslag är omfattande och innehåller exempelvis förslag på systemskifte i hur begreppet krigsplacering används inom totalförsvaret. Stadsledningskontoret ser i huvudsak positivt på föreliggande förslag men ser skäl att lämna övergripande synpunkter kopplat till civilplikt, allmän tjänsteplikt, samordning av personalförsörjning, möjlighet att teckna avtal med frivilliga, privata utförare, tydligare regler för personalförsörjning, samt kommunal räddningstjänst.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Möjligheten för kommuner att teckna avtal med frivilliga bedöms driva kostnader primärt kopplat till ökad administration, planering för övning samt hantering vid ett beredskapslarm.

Det finns risker för kostnadsökning kopplat till behov av ökad redundans inom den egna personalstyrkan i syfte att kunna täcka upp för den kompetens som i händelse av höjd beredskap ska tjänstgöra hos Förvarsmakten, fullgöra civilplikt eller fullgöra frivilligavtal.

Om civilplikt inom kommunalteknisk verksamhet inte aktiveras kan det innebära ökade kostnader inom dricksvattenområdet kopplat till redundans av egen personal samt ett ökat behov av krisberedskapsavtal med kritiska leverantörer.

Om landets kommuner och regioner får upplysningsskyldighet gentemot berörda statliga totalförsvarsmyndigheter vad avser sammanställning över samhällsviktiga företag innebär det en utökad arbetsinsats för kommunerna med därtill kopplade kostnader.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Av betänkandet framgår att utredningen inte föreslår att aktivera civilplikten kopplat till tillsyn av barn och elever. I händelse av höjd beredskap eller krig bedöms tillsyn av barn och elever vara en grundläggande del i totalförsvaret. Om det inte finns en samhällsmässig tillit till samhällets förmåga att skydda barn och elever är det sannolikt att det kan påverka såväl viljan som möjligheten hos totalförsvarspliktiga att delta i totalförsvaret.

Samverkan

Information i CSG 2025-05-08.

Bilagor

1. Sammanfattning SOU 2025:6
2. Förslag till yttrande

Ärendet

Försvarsdepartementet har översänt betänkandet Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6) till Göteborgs Stad för yttrande. Remissen inkom 2025-02-13 och ska besvaras senast 2025-05-13.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade 2023-07-27 att en särskild utredare ska analysera och lämna förslag om hur personalbehoven inom det civila försvaret kan tryggas. Det övergripande syftet är att utifrån gällande regelverk, föreslå en långsiktigt hållbar personalförsörjning av det civila försvaret inom verksamheter som är viktiga för totalförsvaret vid höjd beredskap. Utredaren ska redovisa de åtgärder och författningsändringar som krävs för att förslagen ska kunna genomföras.

Utifrån det förändrade säkerhetsläget är utredningens slutsats att det finns ett behov av personalförstärkning i det civila försvaret och att regeringen bör aktivera civilplikten i det civila försvaret. Utredningen pekar ut flertalet områden och föreslår åtgärder samt författningsändringar kopplat till civilplikt, frivilliga försvarsorganisationer, samordning av personalförsörjning, tydligare terminologi kopplat till regelverket för personalförsörjning samt utökad uppgiftsskyldighet. Utredningen föreslår att författningsändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2026 och bedömer att det inte finns behov av några särskilda övergångsbestämmelser.

Fyra former av plikt

En central del i utredningen är de olika former av plikt som finns inom totalförsvaret. Nedan anges de olika former av plikt som finns samt hur de skiljer sig från varandra.

Totalförsvarsplikt

Innebär en skyldighet för svenska medborgare och vissa andra bosatta i Sverige att bidra till landets försvar vid höjd beredskap eller krig. Den gäller från det år man fyller 16 till och med det år man fyller 70. Totalförsvarsplikt omfattar tre typer av plikter; värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt.

Värnplikt

Innebär en skyldighet att genomgå militär utbildning och tjänstgöra inom Försvarsmakten vid behov. Värnplikten gäller för svenska medborgare från det år de fyller 18 och kan aktiveras vid höjd beredskap eller krig.

Civilplikt

Innebär en skyldighet att tjänstgöra inom civila verksamheter som är viktiga för samhället vid höjd beredskap eller krig. Det kan exempelvis gälla arbete inom räddningstjänst, el- och vattenförsörjning eller sjukvård.

Allmän tjänsteplikt

Vid höjd beredskap får regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamheter som är av särskild vikt för totalförsvaret ska kunna upprätthållas. Den allmänna tjänsteplikten fullgörs genom att den totalförsvarspliktige kvarstår i sin anställning eller fullföljer ett uppdrag, tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret, eller utför arbete som anvisas honom eller henne av den myndighet som regeringen bestämmer (Arbetsförmedlingen).

Regeringen kan föreskriva om allmän tjänsteplikt för en viss del av landet eller för en viss verksamhet. För att allmän tjänsteplikt ska gälla på individnivå krävs därutöver ett beslut som omfattar individen. Statliga myndigheter fattar beslut om allmän tjänsteplikt för sina egna verksamheter och för övriga aktörer är det Arbetsförmedlingen som fattar sådana beslut (med undantag av företag som regleras av Riksbanken). Beslut om allmän tjänsteplikt innebär att tjänstgöringsskyldigheten skärps. Man kan dömas till böter eller fängelse om man bryter mot den, och man får inte säga upp sig.

Förslag av betydelse för Göteborgs Stad

Givet omfattningen på utredningen har stadsledningskontoret valt att lyfta fram de förslag i betänkandet som bedöms vara av huvudsaklig betydelse för Göteborgs Stad.

Bred aktivering av civilplikten

Under tidigt 2000-tal minskade behovet av civilpliktiga, vilket resulterade i att civilplikten successivt lades vilande. Personalbehovet inom det civila försvaret hanterades i stället genom frivilliga insatser och av anställd personal. Det förändrade säkerhetspolitiska läget under slutet av 2010-talet och början av 2020-talet har dock på nytt aktualiserat behovet av civilplikt. Utredningen föreslår därför en bred aktivering av civilplikten i det civila försvaret. Av bilaga A till förordning om totalförsvarsplikt (FPL) framgår att det i dagsläget är möjligt att aktivera civilplikt inom följande områden, polisverksamhet, befolkningsskydd, räddningstjänst inklusive räddningstjänst vid flygplatserna, hälso- och sjukvård, tandvård, kommunal tillsyn inom miljö- och hälsoområdet, underhåll och reparationer av järnvägar och vägar, veterinärverksamhet, flyktingmottagning, drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet, kommunalteknisk verksamhet, kommunal informationsverksamhet, barn- och familjeomsorg, handikapp- och äldreomsorg, själavård och sociala insatser samt begravningsverksamhet.

Utredningens förslag om bred aktivering innebär att totalförsvarspliktiga kan kallas till mönstring och sedan skrivas in med civilplikt för grundutbildning och repetitionsutbildning. Därefter kan de krigsplaceras med civilplikt i befattningar i det civila försvaret inom angivna verksamhetsområden i bilaga A (FPL). För närvarande finns föreskrifter och befattningar för civilplikt inom räddningstjänst och drift och underhåll inom elproduktion samt nätverksamhet.

För att möjliggöra inskrivning och krigsplacering av totalförsvarspliktiga med civilplikt inom det civila försvaret krävs att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) utfärdar föreskrifter som definierar specifika befattningar. Detta innebär att MSB behöver komplettera sina nuvarande föreskrifter med nya relevanta befattningar för att täcka de verksamheter som prioriteras för civilplikt. Det är därför viktigt att berörda myndigheter, som identifierat behov av civilpliktiga inom sina ansvarsområden anmäler dessa behov till MSB och samtidigt tillhandahåller nödvändigt beslutsunderlag.

Vad avser verksamheter i det civila försvaret där civilplikt får fullgöras föreslår utredningen följande förändringar av bilaga A (FPL). Område själavård och sociala insatser utgår, verksamhetsområde barn- och familjeomsorg ges ny benämning, tillsyn av barn och elever, verksamhetsområde handikapp- och äldreomsorg ges ny benämning, socialtjänst inklusive äldreomsorg och funktionshinderområdet. Vidare föreslår utredningen en utökning med två nya verksamhetsområden, drift, underhåll och reparationer inom elektroniska kommunikationer samt bevakningsverksamhet.

Utredningen föreslår även att regeringen ger berörda myndigheter i uppdrag att utreda civilplikt inom följande verksamhetsområden, befolkningsskydd, transportområdet, drift, underhåll och reparationer inom andra energislag än el, tandvård samt socialtjänst och IT-system och cybersäkerhet.

Utredningen föreslår att civilplikt aktiveras inom kommunal räddningstjänst, elproduktion och nätverksamhet, hälso- och sjukvård, elektroniska kommunikationer samt bevakningsverksamhet. För räddningstjänsten krävs förstärkningar för att hantera en ökad insatsnivå vid kriser och krig. Inom elförsörjningen är det viktigt med drift och underhåll för att säkerställa samhällets funktionalitet. Hälso- och sjukvården behöver extra personal för att kunna möta den ökade belastning som följer med höjd beredskap. Inom elektroniska kommunikationer krävs personal för drift, underhåll och reparationer av system som är avgörande för krishantering och samordning. Bevakningsverksamheten måste förstärkas för att skydda samhällsviktig infrastruktur och hantera säkerhetshot. Regeringen rekommenderas ge ansvariga myndigheter uppdrag att utreda och föreslå en konkret utformning av civilplikten inom dessa områden, inklusive identifiering av kompetensbehov, utbildningskrav och organisatoriska lösningar. Det betonas att civilplikten ska vara en kompletterande resurs vid extraordinära situationer, snarare än ett medel för att lösa ordinarie personalbrister i fredstid.

Utredningen bedömer vidare att det finns stora behov av personalförstärkning för tillsyn av barn och elever, men att dessa i nuläget, bör tillgodoses med andra verktyg än civilplikt. Verksamhetsområdet föreslås inte aktiveras eller utredas vidare i nuläget.

Utredningen bedömer att civilplikt kopplat till verksamhetsområdena kommunalteknisk verksamhet samt kommunal tillsyn inom miljö- och hälsoområdet, vilka inkluderar kommunalt dricksvatten, avlopp och avfall, fortsatt får fullgöras men civilplikten föreslås inte aktiveras eller utredas vidare i nuläget.

Utredningen konstaterar att införandet av civilplikt genom mönstring kommer att ta tid och förordar att utredning av enskildas befintliga kompetens bör vara ett alternativ som går snabbare och man betonar att arbetet med civilplikt behöver hållas ihop av MSB på nationell nivå.

Införande av en nationell samordnande funktion för personalförsörjning

Utredningen ser ett behov av att inrikta och samordna vissa delar av personalförsörjningen av det civila försvaret och att det behövs en funktion eller sektor på nationell nivå med tydligt utpekat ansvar för frågan. I dag finns ingen sådan funktion eller sektor och det finns heller inte någon myndighet med ett utpekat övergripande ansvar. Utredningen ser också att en samordnande funktion eller sektor skulle underlätta samordningen med Försvarsmakten vad avser personalförsörjningsfrågor kopplat till det militära försvaret.

Det som utredningen anser behöver identifieras och sammanställas på nationell nivå är främst övergripande information om personalförsörjning av det civila försvaret. Det kan exempelvis handla om att identifiera verksamheter med särskilt stora behov av personalförstärkning, yrken eller kompetenser där det riskerar att uppstå stora brister, särskilt kritiska verksamheter som behöver personalförstärkning, samt områden där det finns behov av författningsändringar för att säkerställa personalbehoven.

Enligt utredningen har både Arbetsförmedlingen och MSB viktiga roller i arbetet med att sammanställa underlag som kan ligga till grund för inriktning, samordning och prioritering av frågor om personalförsörjning av det civila försvaret. I MSB:s uppgifter ingår bland annat att utveckla och stödja arbetet med civilt försvar. I Arbetsförmedlingens uppgifter ingår bland annat att löpande ta fram och tillgängliggöra kunskapsunderlag och statistik om arbetsmarknaden och den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och att bygga upp och sprida kunskap om arbetsgivarnas kompetensbehov.

Frivillighet hos staten och övriga totalförsvarsaktörer

En myndighet med uppgifter i totalförsvaret får enligt 2 § frivilligförordningen ingå ett skriftligt avtal med en person som tillhör en frivillig försvarsorganisation om att denne ska tjänstgöra i totalförsvaret. Den frivillige omfattas då av allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap enligt 6 kap. 2 § första stycket punkt 2 totalförsvarspliktslagen (TPL). Utredningen föreslår att denna punkt förtydligas till att enbart gälla tjänstgöring inom det militära försvaret eller mellan en statlig myndighet och en medlem i en frivillig försvarsorganisation. Detta eftersom när den idag tillämpas av kommun och region så hamnar kostnaderna för ersättning till den frivillige på staten.

För att på ett tydligt sätt möjliggöra frivilligavtal mellan medlem i frivilligorganisation och kommun eller region, för att stärka personalförsörjningen vid höjd beredskap eller krig, föreslår utredningen en tilläggs punkt i 6 kap. 2 § första stycket i lag om totalförsvarspunkt genom att en punkt fyra tillförs. Denna punkt innebär att allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspiktig: ”i övrigt tjänstgör inom totalförsvaret enligt avtal som ska fullgöras vid höjd beredskap”. Förändringen syftar till att skapa ett tydligt rättsligt utrymme för att kommuner och regioner ska kunna teckna avtal med frivilliga krafter, exempelvis medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer samt pensionärer upp till 70 års ålder, för tjänstgöring inom totalförsvaret.

Vid tecknandet av avtal med frivilliga enligt den nya punkten fyra tillkommer även ett aktivt ansvar att inventera, planera och organisera sin personalförsörjning i god tid före en kris. Detta innebär att upprätthålla aktuella register, erbjuda nödvändig utbildning och utrustning samt skapa en beredskap för att snabbt aktivera avtalen när det behövs. Det tillkommer sannolikt även kostnader för administration, kompetensutveckling och eventuellt ekonomisk ersättning till frivilliga under tjänstgöring. Utredningen framhåller dock att dessa kostnader bör ses som investeringar i ökad robusthet och uthållighet för kommunens verksamheter vid höjd beredskap, vilket långsiktigt kan minska de totala kostnaderna och konsekvenserna vid en kris.

Privata utförare inom totalförsvaret

Av utredningen framgår att kommuner och regioner till skillnad från utpekade statliga myndigheter inte har möjlighet att kräva medverkan av näringsidkare vid beredskapsplanering. I utredningen anges att bland annat Länsstyrelserna, Socialstyrelsen och MSB får begära att näringsidkare har en planerad bemannad krigsorganisation. Utredningen har övervägt att ge kommuner och regioner rätt att själva begära att näringsidkare har en planerad bemannad krigsorganisation. En sådan ordning skulle kunna medföra minskad administration och samordning för länsstyrelserna och andra berörda totalförsvarsmyndigheter. Det skulle också kunna leda till att kommuner och regioner vid planeringen av krigsorganisationen får en mer effektiv samverkan med näringsidkare.

Utredningen anser dock att det finns flera fördelar med att rätten att begära upplysningar och samverkan från näringsidkare inte utsträcks alltför mycket. Framför allt för näringsidkare verksamma i flera kommuner och regioner skulle en sådan ordning kunna leda till parallella, geografiskt uppdelade skyldigheter att ta fram upplysningar och planera sin krigsorganisation, vilket skulle riskera att bli onödigt betungande för näringsidkarna och dessutom svåröverblickbart. En mer sammanhållen samordning av kraven på näringsidkares krigsorganisationer kan också förväntas höja kvaliteten på krigsorganisationerna. Enligt utredningen talar därför övervägande skäl för att rätten att begära att en näringsidkare har en planerad bemannad krigsorganisation ska förbehållas de statliga totalförsvarsmyndigheterna. Utredningen förutsätter att Länsstyrelserna samordnar sig när det gäller näringsidkare som bedriver kommunal totalförsvarsviktig civil verksamhet i flera länsstyrelserns områden till exempel genom de civilområdesansvariga länsstyrelserna.

Utredningen föreslår en författningsändring i lagen om extraordinära händelser (LEH) om att kommuner och regioner ska hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om vidtagna beredskapsförberedelser och förhållanden av betydelse för det civila försvaret i kommunen eller regionen. Skyldigheten för kommuner och regioner att lämna upplysningar anges inte vara ny i egentlig mening. Kommuner ska enligt 6 § förordningen om extraordinära händelser (FEH) hålla länsstyrelsen underrättad om beredskapsförberedelser som vidtagits och om de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen. Dessa skyldigheter i förordning, som innebär åligganden för kommuner och regioner anses inte ha ett tydligt stöd i LEH. Syftet med utredningens ändringsförslag är att ge lagstöd för redan föreskrivna upplysningsskyldigheter för kommun och region. För att berörd myndighet ska kunna hålla reda på vilken kommunal totalförsvarsviktig civil verksamhet som utförs av näringsidkare (och vilka dessa är) måste myndigheten ha rätt att begära och få upplysningar från kommuner och regioner.

Av utredningen framgår att Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) inte delar utredningens bedömning och att SKR:s bedömning är att kommuner inte har någon sammanställd information om vilka samhällsviktiga företag som finns i den aktuella kommunen. Kommuner har heller ingen befogenhet att begära information från näringsidkare som ger möjlighet att bedöma om den aktuella verksamheten är totalförsvarsviktig eller ej. Vid varje tidpunkt finns en mängd avtal med leverantörer och nya leverantörer tar över efter upphandlingar. Vilka dessa leverantörer är finns inte sammanställt på något sätt. Även om det fanns sammanställningar skulle man återkommande behöva göra bedömningar av om en viss verksamhet är totalförsvarsviktig eller ej. I dag saknas stöd för att göra sådana bedömningar. SKR anser att det innebär en betydligt utökad arbetsinsats för kommunerna, vilket enligt finansieringsprincipen ska åtföljas av ett lämpligt förslag på finansiering.

Tydligare regler för det civila försvarets personalförsörjning

Av totalförsvarspliktenslagen (TPL) framgår att individer kan krigsplaceras med värnplikt eller civilplikt, vilket medför skyldigheter i såväl fredstid som i krig. Den som är krigsplacerad ska inställa sig för tjänstgöring oavsett var denne arbetar i fredstid i annat fall kan straff utdömas. Krigsplacerade individer registreras hos Plikt- och prövningsverket.

I relation till krigsplacering enligt TPL kan bemanningsansvarig i det civila försvaret låta registrera ordinarie personal i sin krigsorganisation hos Plikt- och prövningsverket. Denna form av registrering kallas krigsplacering med anställningsavtalet som grund. Av utredningen framgår att detta förfarande inte är reglerat i TPL och att det därigenom saknar juridisk betydelse. Registreringen medför ingen pliktad tjänstgöringsskyldighet för individen vid höjd beredskap. I syfte att undvika missförstånd föreslår utredningen att krigsplacering bör reserveras för krigsplacering enligt lag (värnplikt och civilplikt) enligt 3 kap. TPL. Plikt- och prövningsverkets registrering av individer i en krigsorganisation i det civila försvaret, med anställningsavtalet som grund, förslås benämnas beredskapsregistrering.

Antalet organisationer som har krigsplacerat sin personal med anställningsavtalet som grund har ökat och i slutet av 2023 hade 56 statliga myndigheter, 21 Länsstyrelser, 17 regioner och 131 kommuner registrerat personer hos Plikt- och prövningsverket. Av utredningen framgår tydligt att registreringen, enligt TPL, inte innebär att organisationerna har säkrat personal till sin krigsorganisation, utan att registreringen är en upplysning till Plikt- och prövningsverket om nyckelpersoner i arbetsgivarens krigsorganisation. Utredningens bedömning är att det som binder en arbetstagare till att komma till sin arbetsplats i såväl fredstid som vid höjd beredskap är ordinarie anställningsavtal och inte krigsplaceringen. Utredningens uppskattning är att om denna registrering fortlöper i samma takt och omfattning som idag kan mer än 2 miljoner totalförsvarspliktiga förväntas bli registrerade hos Plikt- och prövningsverket.

Utredningen anser att omfattningen av och vilka individer som bör beredskapsregistreras måste värderas i relation till syftet med registreringen. Enligt utredningen är syftet att i fredstid kunna värdera var de totalförsvarspliktiga som är intressanta för flera krigsorganisationer, ska tjänstgöra vid höjd beredskap. Vidare framgår av utredningen att endast ett mindre antal anställda kan förväntas lämna sina ordinarie arbetsplatser vid höjd beredskap för att tjänstgöra hos Försvarsmakten, fullgöra civilplikt eller fullgöra frivilligavtal. Utredningens bedömning är att merparten av de anställda kan förväntas kvarstå hos ordinarie arbetsgivare och det som bör vara i fokus är vilka anställda som lämnar, inte de som kvarstår.

Utredningen anser att en omfattande beredskapsregistrering av anställda i kommun och region, enkom i syfte att upptäcka intressekonflikter, inte är rimlig sett i relation till att mer än 2 miljoner personer kan förväntas bli registrerade. Utredningens slutsats är att bara de individer som är externt tillkommande i lokala krigsorganisationer bör beredskapsregistreras. Vad avser ordinarie personal som placeras i en lokal krigsorganisation så ska dessa inte beredskapsregistreras utan placeringen och vad som förväntas vid höjd beredskap ska förmedlas till berörda individer. Om en bemanningsansvarig vid en disponibilitetskontroll hos Plikt- och prövningsverket får information om att en totalförsvarspliktig inte är disponibel för dennes krigsorganisation, kan denne ersättas eller diskussion inledas i fredstid med den andra bemanningsansvariga om var den totalförsvarspliktige vid höjd beredskap kan anses göra störst nytta för totalförsvaret.

Av utredningen framgår inga förordnings eller författningsförslag kopplat till hur intressekonflikter avseende individer med nyckelkompetens ska hanteras mellan olika krigsorganisationer inom totalförsvaret. Utredningen för ett resonemang om att den bemanningsansvarig som önskar teckna avtal om beredskapsregistrering eller

krigsplacering med en person ska anmäla detta till Plikt- och prövningsverket. I samband med anmälan kan Plikt- och prövningsverket låta underrätta ordinarie arbetsgivare om ansökan och om denne inte motsäger sig registreringen kan den genomföras. Om den ordinarie arbetsgivaren motsäger sig registreringen bör Plikt- och prövningsverket inte verkställa den. De bemanningsansvariga bör därefter försöka komma överens. Enligt utredningens mening behövs ingen författningsbestämmelse om detta.

Om de bemanningsansvariga inte kan enas, borde frågan enligt utredningens mening kunna hänskjutas till berörd civilområdeschef för avgörande, varefter Plikt- och prövningsverket får registrera i enlighet med vad som bestämts av denne. Utredningen förordar att tvister i fredstid löses på detta sätt. Även om det kan förekomma att en totalförsvarspliktig tecknar avtal med en bemanningsansvarig utan sin arbetsgivares medgivande bör antalet svårlösta konkurrenssituationer mellan bemanningsansvariga med anledning av detta även i framtiden vara så få att det inte hotar det civila försvarets personalförsörjning på systemnivå. En författningsreglering om detta framstår enligt utredningen som obehövlig och föreslås därför inte.

Vad avser allmän tjänsteplikt aktiveras den av regeringen vid höjd beredskap om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret ska kunna upprätthållas. Allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspliktig kvarstår i sin anställning, fullföljer ett uppdrag, tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret eller utför det arbete som anvisas av Arbetsförmedlingen. Anställda omfattas inte automatiskt av allmän tjänsteplikt oaktat om man är registrerad hos Plikt- och prövningsverket eller inte.

Nulägesbeskrivning – krigsplacering av anställda inom Göteborgs Stad

I den mall som Göteborgs Stad tidigare har använt för att informera anställda om beslutet om krigsplacering har angivits att krigsplaceringen sker med stöd av 6 § förordning om totalförsvar och höjd beredskap. Den aktuella bestämmelsen i förordningen är sedan den 1 oktober 2022 upphävd varför det i nuvarande mall inte hänvisas till något författningsstöd. Göteborgs Stad har rådfrågat Försvarshögskolan och MSB om vilket stöd som kan antas finnas för kommuners rätt att krigsplacera personal. Båda instanserna ansåg att anställningsavtalet kunde ligga till grund för krigsplacering men att det således inte finns något regelrätt lagstöd för en sådan åtgärd. Utifrån detta kvarstår frågeställningen med stöd av vad kommuner beslutar om att krigsplacera anställda. Göteborg Stad har ändå valt att krigsplacera viss personal såsom en förberedande åtgärd inför allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap. Göteborg Stad ansvarar för personalförsörjningen vid höjd beredskap och behöver för att kunna fullgöra detta ansvar veta om personalen är tillgänglig, eller om den tas i anspråk av totalförsvaret i övrigt genom värnplikt eller civilplikt. Att vara krigsplacerad med allmän tjänsteplikt anses, om än felaktigt, innebära att en person är ianspråktagen för att tjänstgöra under höjd beredskap. Skyldigheten att tjänstgöra inträder först när regeringen beslutar om höjd beredskap och föreskriver om allmän tjänsteplikt. Ingen individ kan ha mer än en krigsplacering och tanken är att personen ska vara krigsplacerad i den verksamhet där den gör störst nytta för totalförsvaret.

I avvaktan på den nu föreliggande utredningen har Göteborgs Stad således krigsplacerat viss personal med stöd av anställningsavtalet men att det i besked som lämnas om

beslutet om krigsplacering till de anställda inte hänvisas till något lagstöd för krigsplaceringen. Beslutet att krigsplacera med stöd av anställningsavtalet innebär inte några andra förpliktelser för den anställda än de som kommer att gälla vid ett beslut om allmän tjänsteplikt. Det finns inga särskilda sanktioner kopplade till beslutet om den anställda inte skulle inställa sig till krigsplacering förutom rent arbetsrättsliga åtgärder. Den krigsplacerade arbetstagaren anses dock såsom ianspråktagen av arbetsgivaren att tjänstgöra under höjd beredskap och allmän tjänsteplikt och har en särskild inställelseplats som ska framgå av beskedet om beslutet om krigsplacering.

Inhämtande av synpunkter från förvaltningar och bolag

Med anledning av kort svarstid har det inte varit möjligt att inhämta synpunkter genom nämnds- eller styrelseremiss. Remissen har skickats för yttrande till Göteborg Energi AB, Göteborgs Hamn AB, förvaltningen för intraservice, kretslopp och vattenförvaltningen, Räddningstjänsten Storgöteborg samt äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen. Remissen skickades även för kännedom och eventuellt yttrande till förvaltningen för funktionsstöd, Göteborgs Spårvägar AB, Göteborgs Stads Leasing AB, socialförvaltningen Centrum, stadsfastighetsförvaltningen samt stadsmiljöförvaltningen. Nedan redovisas sammandrag av inkomna synpunkter. Remissvaren i sin helhet finns tillgängliga på stadsledningskontoret.

Göteborg Energi AB

Bolaget ser positivt på en bred aktivering av civilplikten men pekar på vikten av att de sektorsmyndigheter, som har fått i uppdrag att utreda och implementera behovet av civilplikt inom Elektroniska kommunikationer samt Drift samt underhåll och reparationer inom andra energislag än el, för en aktiv dialog med berörda aktörer. Bolaget ser behov av förtydligande gällande hur respektive myndighet har tänkt att implementera civilplikten samt hur de resurser som pliktas/krigsplaceras är tänkta att fördelas. Vad avser utredningens förslag om beredskapsregistrering av tecknande av avtal med externa kritiska leverantörer så ser bolaget att det hade underlättat för samtliga aktörer inom det civila försvaret om det finns en erkänd juridisk skrivning att använda sig av vid tecknande av avtal för detta ändamål.

Göteborgs Hamn AB

Bolaget välkomnar utredningen och dess ambition att stärka personalförsörjningen inom det civila försvaret. Bolaget betonar vikten av att personalförsörjningssystemet tar hänsyn till de specifika krav som ställs på verksamheter inom transport- och logistiksektorn. Det är avgörande att den kompetens och erfarenhet som finns hos den nuvarande krigsplacerade personalen inom Göteborgs Hamn AB bevaras och inte omfördelas till andra verksamheter. Hamnens funktionalitet är beroende av specialiserad kunskap och operativ erfarenhet vilket gör det nödvändigt att säkerställa att dessa resurser finns kvar inom hamnverksamheten vid höjd beredskap. Det är viktigt att de föreslagna åtgärderna inkluderar tydliga mekanismer för samverkan mellan privata och offentliga aktörer. Förslaget bör säkerställa att företag med verksamhet inom hamnen får tillgång till relevant utbildning och resurser för att kunna bidra till totalförsvaret. Bolaget ser ett behov av att förtydliga hur finansieringen av föreslagna åtgärder ska ske. Utredningen bör tydligare beskriva hur civilpliktiga kan komma att användas inom samhällskritisk infrastruktur såsom Göteborgs Hamn.

Kretslopp och vattenförvaltningen

Förvaltningen ställer sig bakom behovet att utreda hur den framtida personalförsörjningen av det moderna försvaret kan tryggas men har synpunkter som avviker från utredningens förslag. Då tillsvidareanställd personal utgör grunden för en effektiv och säker fortsatt leverans av en samhällskritisk kommunal verksamhet anser förvaltningen att tillsvidareanställda som ingår i en krigsorganisation i första hand borde säkerställas via tjänstgöringsplikt, även om detta kräver en lagändring. Förvaltningens bedömning är att tillsvidareanställda i alla lägen inte kommer att prioritera att gå till jobbet, utan att man i första hand prioriterar säkerheten för sin familj och där barnomsorg och skola spelar en synnerligen viktig roll. Vidare anser förvaltningen att det är av vikt att civilplikt även inleds inom dricksvattenområdet som är tydligt utpekad av MSB som en samhällskritisk verksamhet.

Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG)

RSG anger att en viktig del i arbetet med att bygga upp totalförsvaret är att stärka det civila försvaret. En viktig komponent i det arbetet är i sin tur att få till stånd en långsiktigt hållbar personalförsörjning av det civila försvaret. Räddningstjänsten anger att det behövs tydligare riktlinjer för hur deltidsbrandmän och frivilliga brandmän kan säkras som resurser vid höjd beredskap. Föreslagen ordning kan komma att få stora konsekvenser för räddningstjänstorganisationer med stor andel deltidsanställda. Ansvarsfördelningen för civilpliktiga med inriktning på befolkningsskydd bör förtydligas med utgångspunkt i kommunens befolkningsansvar och fokus på kommunernas krigsorganisationer. Vad avser förslaget om beredskapsregistrering anger RSG att ett förtydligande kring krigsplacering med civilplikt är positivt men det är viktigt att räddningstjänsten kan reservera egen personal och att allmän tjänsteplikt snabbt kan aktiveras. RSG ser att det finns en problematik kring olika åldersgränser för tjänsteplikt och det vore lämpligt att se över dessa för att säkerställa att frivilliga brandmän kan kvarstå i tjänst även efter 65 års ålder. Det bör även övervägas om civilpliktiga resurser kan användas under fredstida förhållanden vid långvariga och komplexa samhällskriser. Beslut om användning av dessa resurser bör tas lokalt snarare än som idag, att ett regeringsbeslut krävs.

Äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag om att Socialstyrelsen ges i uppdrag att, i samarbete med kommuner och regioner och i samråd med SKR, utreda och bedöma behovet av och förutsättningarna för civilplikt inom kommunal hälso- och sjukvård. Vid höjd beredskap ser förvaltningen ett behov av att förstärka personalresurser inom kommunal hälso- och sjukvård samt äldreomsorg i syfte att skapa nödvändig uthållighet. Förvaltningen ser kostnader i uppstart för utbildning och introduktion. Vid aktivering av en bredare omfattning av civilplikten att omfatta även äldreomsorg finns möjlighet att nyttja kompetens hos de visstidsavlönade som idag inte kan föreskrivas allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap.

Förvaltningen lyfter att det är viktigt med tydlighet i vad som krävs av medarbetare i händelse av höjd beredskap. En stor andel av förvaltningens medarbetare har barn och förvaltningen lyfter vikten av att föräldrar har en trygghet i väl fungerande omsorg för sina barn för att fullgöra sin plikt på bästa sätt.

Förvaltningen för funktionsstöd

Förvaltningen tillstyrker förslaget med att utreda en bredare aktivering av civilplikten samt ett förtydligande i begreppen kring krigsplacering.

Förvaltningen ser positivt på möjligheten att aktivera civilplikt kopplat till socialtjänsten. Det kan bli ett av de verktyg förvaltningen kan använda för att säkerställa bemanningen. Förvaltningen ser även positivt på ett förtydligande kring terminologin gällande krigsplacering. Att använda ordet krigsplacering för dem som faktiskt krigsplacerats med stöd av lagstiftningen och beredskapsregistrering för övriga kommer minska missförstånd hos både anställda och arbetsgivare.

Stadsmiljöförvaltningen tillsammans med Göteborgs Spårvägar AB

Parterna betonar att om civilplikt införs inom transportsektorn för väg och järnväg behöver kollektivtrafikens samhällsviktiga roll prioriteras. Personal inom spårväg och infrastruktur bör klassificeras som samhällskritisk och säkerställas för sina ordinarie roller. För att undvika personalbortfall bör nyckelpersonal inom kollektivtrafiken registreras för att säkerställa en effektiv mobilisering vid höjd beredskap. El- och signalsystemen måste prioriteras i nationella och regionala beredskapsplaner för att möjliggöra kontinuerlig drift vid störningar. Finansieringsmodeller bör utvecklas för att hantera ökade kostnader för underhåll, personalförsörjning och driftssäkerhet. Parterna förespråkar att krigsplacering kvarstår som begrepp och att dess juridiska omfattning utökas till att gälla hela samhället. Genom att tydliggöra och bredda den juridiska definitionen säkerställs att det redan etablerade arbetet inte går förlorat och att det råder tydlighet kring personalförsörjning vid höjd beredskap.

Stadsfastighetsförvaltningen

Förvaltningen ser överlag positivt på utredningens förslag avseende beredskapsregistrering i det civila försvaret och som antas minska förvaltningens administration kring registrering av ordinarie personal. Förvaltningen välkomnar utredningens förslag om att fler områden ska omfattas av civilplikt och ser att det finns fler områden som bör utredas, exempelvis kommunalteknisk försörjning. En civilplikt som aktiveras och utökas inom fler områden kan innebära att förvaltningens personal i högre utsträckning än idag blir föremål för annan tjänstgöring under höjd beredskap, förutsatt att de bedöms göra större nytta för totalförsvaret i berörd verksamhet. Om förvaltningens nyckelpersonal ska nyttjas av annan aktör i högre utsträckning än idag så behöver förvaltningen säkerställa ersättande personal. Detta kan innebära ekonomiska konsekvenser för förvaltningen i form av exempelvis rekrytering, utbildning, avtal med frivilliga resurser eller leverantörer.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret konstaterar att utredningens förslag är omfattande och innehåller exempelvis förslag på systemskifte i hur begreppet krigsplacering används inom totalförsvaret. Stadsledningskontoret ser i huvudsak positivt på föreliggande förslag men ser skäl att lämna övergripande synpunkter kopplat till civilplikt, allmän tjänsteplikt, samordning av personalförsörjning, möjlighet att teckna avtal med frivilliga, privata utförare, tydligare regler för personalförsörjning, samt kommunal räddningstjänst.

Bred aktivering av civilplikten

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag om en bred aktivering av civilplikten. Men till skillnad från utredningen och i linje med det som lyfts fram från remissinstanserna, ser stadsledningskontoret ett behov av att utreda aktivering av civilplikt inom kommunalteknisk verksamhet samt tillsyn av barn och elever.

Dricksvattenområdet som är tydligt utpekad av MSB som en samhällskritisk verksamhet. Tillsyn av barn och elever bedöms vara en grundläggande del i totalförsvaret. Om det inte finns en samhällsmässig tillit till samhällets förmåga att skydda barn och elever är det sannolikt att det kan påverka såväl viljan som möjligheten hos totalförsvarspliktiga att delta i totalförsvaret.

Vid aktivering av allmän tjänsteplikt ser stadsledningskontoret ett behov av att tydliggöra att anvisade inte ska tas från totalförsvarsviktig verksamhet i det civila försvaret utan överenskommelse med arbetsgivaren. En kommun ska inte behöva freda de egna anställda från anvisning. Arbetsförmedlingen bör via Skatteverket kunna ta del av uppgifter av vilka som är anställda i totalförsvarsviktig verksamhet och kunna undanta dessa från anvisningsverket. Vidare är det också stadsledningskontorets bedömning att det tydligare behöver framgå att det inte finns någon författningsmässig koppling mellan allmän tjänsteplikt och krigsplacering.

Införande av en nationell samordnande funktion för personalförsörjning

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag om att införa en nationell samordnande funktion eller sektor för personalförsörjning. En fungerande personalförsörjning bedöms vara av central betydelse för totalförsvaret. Däremot behöver förslaget förtydligas med hur en sådan funktion eller sektor ska organiseras samt med vilken roll och med vilket den mandat den avses fungera.

Frivillighet hos staten och övriga totalförvarsaktörer

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag om att 6 kap. 2 § TPL utökas med en fjärde punkt som ger kommunerna möjlighet att teckna avtal med frivilliga. Stadsledningskontorets bedömer dock att det är sannolikt att dessa avtal kommer driva kostnader kopplat till administration, planering för övning samt hantering vid beredskapslarm.

Privata utförare inom totalförsvaret

Stadsledningskontoret delar SKR:s bedömning om att kommuner inte per definition har någon kommuncentral sammanställning över vilka samhällsviktiga företag som finns i kommunen. Precis som SKR anför har inte kommuner heller någon befogenhet att begära information från näringsidkare som ger möjlighet att bedöma om den aktuella verksamheten är totalförsvarsviktig eller ej. Stadsledningskontoret delar SKR:s bild av att förslaget innebär en utökad arbetsinsats för kommunerna, vilket enligt finansieringsprincipen ska åtföljas av ett lämpligt förslag på finansiering.

Tydligare regler för det civila försvarets personalförsörjning

I en händelse av höjd beredskap är det avgörande att den kompetens och erfarenhet som finns hos befintlig personal fortsatt finns tillgänglig. Staden är beroende av specialiserad kunskap och operativ erfarenhet för att kunna säkerställa och trygga tillgång till samhällsviktig kommunal verksamhet.

Stadsledningskontoret delar utredningens bild av att det idag råder olika uppfattningar om vilka förpliktelser som följer av att vara krigsplacerad med anställningsavtalet som grund och ser positivt på att begreppet beredskapsregistrering införs. Även om utredningen föreslår att vilka som ska beredskapsregistreras ska regleras genom förändring av gällande förordning (FEH) är stadsledningskontorets bedömning att det systemskifte som utredningen föreslår bör regleras i lag.

Stadsledningskontoret delar även utredningens bedömning att omfattningen av vilka som bör beredskapsregistreras. Det måste värderas i relation till syftet med registreringen och att fokus bör vara på vilka anställda som lämnar snarare än de som kvarstår. I relation till behovet av befintlig personal så är stadsledningskontorets bedömning att arbetsgivarens rätt att motsäga sig krigsplacering eller beredskapsregistrering i en annan organisation, behöver klargöras genom författningsändring. En sådan hantering bedöms vara av vikt för att kunna säkerställa och trygga tillgången till samhällsviktigt kommunal verksamhet i händelse av höjd beredskap. En författningsförändring bedöms också stärka utredningens mening om att det är ordinarie anställningsavtal som binder en arbetstagare till att komma till sin arbetsplats vid höjd beredskap.

Vad avser föreslagen hantering kring intressekonflikter avseende individer med nyckelkompetens så är stadsledningskontorets bedömning att samrådsprocessens olika nivåer bör säkerställas genom förordnings- eller författningsändring. I diskussioner om var en enskild individ gör bäst nytta utifrån ett totalförsvarsperspektiv är det avgörande att det finns ett lokalt mandat hos alla inblandande parter och att det är tydligt vem som har slutavgörande. Annars riskerar diskussionen att fördröjas och försvåra personalförsörjningen inom det civila försvaret.

Stadsledningskontoret delar utredningens bild av att intressekonflikter gällande enskilda individers kompetens sannolikt kommer vara så få att det inte hotar det civila försvarets personalförsörjning på en systemnivå. Stadsledningskontoret gör dock bedömningen att det kan få konsekvenser för den enskilda individens anställningsbarhet. I en situation där en bemanningsansvarig söker en nyckelkompetens till sin krigsorganisation kan anställningsbarheten påverkas om personen i händelse av höjd beredskap ska tjänstgöra hos Försvarsmakten, fullgöra civilplikt eller fullgöra frivilligavtal. I utredningen förs inga resonemang kring hur denna typ av situationer bör hanteras.

Kommunal räddningstjänst

Stadsledningskontoret bedömer att behövs tydligare riktlinjer för hur deltidsbrandmän och frivilliga brandmän kan säkras som resurser vid höjd beredskap. Föreslagen ordning kan komma att få stora konsekvenser för räddningstjänstorganisationer med stor andel deltidsanställda. Även ansvarsfördelningen för civilpliktiga med inriktning på befolkningsskydd bör förtydligas, med utgångspunkt i kommunens befolkningsansvar och fokus på kommunernas krigsorganisationer. Det finns även en problematik kring olika åldersgränser för totalförsvarsplikt, och det vore lämpligt att se över dessa för att säkerställa att frivilliga kan kvarstå i tjänst även efter 70 års ålder. Det bör även övervägas om civilpliktiga resurser kan användas under fredstida förhållanden vid långvariga och komplexa samhällskriser.

Stadsledningskontoret konstaterar att det för närvarande pågår ett flertal statliga utrednings- och lagförslagsinitiativ som på olika sätt är av betydelse för Sveriges säkerhet i händelse av höjd beredskap. Detta är i grunden positivt men det är viktigt att dessa förslag sätts i sammanhang med varandra för att så långt som möjligt harmonisera begrepp och processer i lagstiftningen. En brist i föreliggande betänkande såväl som i angränsande utredningar och lagförslag är avsaknaden av en övergripande analys av hur den samlade kravbildens påverkar landets kommuner och regioner. Om samtliga förslag beslutas går det inte att utesluta ett behov av utökade resurser i syfte att kunna säkerställa samhällskritisk kommunal verksamhet i händelse av höjd beredskap.

Tillkommande uppgifter och kostnader som åläggs kommunerna bör därför följas över tid och finansieringsprincipen bör beaktas.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Samhällsförändringar och nytt säkerhetsläge

För att säkerställa tillgången till personal i totalförsvaret gäller totalförsvarsplikt för alla mellan 16 och 70 år som är bosatta i landet, liksom för svenska medborgare bosatta utomlands. Lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt (totalförsvarspliktslagen) trädde i kraft 1995. Lagen innehåller bestämmelser om bl.a. totalförsvarsplikt, värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt. Sedan 1995 har stora förändringar skett både i samhället i stort och på arbetsmarknaden.

Under senare år har även det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde gradvis försämrats, och när Ryssland inledde den fullskaliga folkrättsstridiga invasionen av Ukraina den 24 februari 2022 förändrades det säkerhetspolitiska läget i grunden. Sedan dess har Sverige gått med i Nato, och anslagen till totalförsvaret har ökat. Arbetet med att bygga upp totalförsvaret pågår nu för fullt. En viktig del i det arbetet är att stärka det civila försvaret.

Mot den bakgrunden har utredningen på en övergripande nivå kartlagt behoven av personalförstärkning i det civila försvaret vid höjd beredskap, med fokus på att bedöma i vilka verksamheter behoven är störst, och analyserat hur behoven bör tillgodoses. Utredningen har också gjort en översyn av regelverket för personalförsörjningen av det civila försvaret.

Bred aktivering av civilplikten

I dagsläget finns en skyldighet för totalförsvarspliktiga att fullgöra repetitionsutbildning och grundutbildning om högst 60 dagar med civilplikt inom kommunal räddningstjänst och elförsörjningsområdet. Inskrivning med civilplikt får i dag bara ske efter annan ut-

redning än mönstring av totalförsvarspliktiga som redan har relevant kompetens.

Med hänsyn till det allvarliga säkerhetsläget och ökade behov av personalförstärkning i det civila försvaret bör regeringen nu aktivera civilplikten generellt i det civila försvaret, eftersom det är tydligt att det behövs för Sveriges försvarsberedskap. Även mönstring och fullgörande av civilplikt med längre grundutbildning behövs för att trygga personalförsörjningen av det civila försvaret under överskådlig framtid. Det innebär bl.a. att totalförsvarspliktiga blir skyldiga att gå en grundutbildning om högst 320 dagar med civilplikt efter mönstring och att skyldigheterna inte begränsas till bara de två tidigare nämnda verksamheterna.

Utredningen har sett över i vilka verksamheter i det civila försvaret som civilplikt får fullgöras. Utöver vad som tidigare gällt bör civilplikt få fullgöras också i *bevakningsverksamhet* och *drift, underhåll och reparationer inom elektroniska kommunikationer*, medan verksamheten *själavård och sociala insatser* bör tas bort. Vissa omformuleringar av verksamheterna bör också göras för att förtydliga eller anpassa till dagens språkbruk.

Den breda aktiveringen av civilplikten innebär inte i sig att civilplikt genast kan fullgöras i alla verksamheter. Regeringen kan och bör prioritera vissa verksamheter där behoven av civilpliktiga är störst (se nedan). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) måste också komplettera sina föreskrifter om krigsplacering med fler befattningar för verksamheterna.

Hur behoven av personalförstärkning bör tillgodoses

Utgångspunkter för hur behoven av personal bör tillgodoses

Den grundläggande principen för personalförsörjningen av det civila försvaret bör som hittills vara att totalförsvarsviktig civil verksamhet så långt det är möjligt bör bemannas med befintliga arbetstagare och uppdragstagare vid höjd beredskap, vid behov med stöd av den allmänna tjänsteplikten. Det räcker dock inte alltid. Det kan exempelvis bero på att behovet av personal i verksamheten ökar kraftigt vid höjd beredskap eller att verksamheten inte bedrivs alls i fredstid utan tillkommer först vid höjd beredskap. Det är av central betydelse att de bemanningsansvariga i det civila försvaret

har en planerad bemannad krigsorganisation. Härigenom kan brister i bemanningen av deras krigsorganisationer upptäckas i fredstid, och åtgärder vidtas för att säkerställa en tillräcklig bemanning vid höjd beredskap.

Beroende på hur behoven i verksamheten ser ut kan exempelvis avtal med frivilliga, beredskapsavtal med tjänsteleverantörer eller planering för utbildning av personal vid höjd beredskap vara lämpligt om det behövs personalförstärkning. Användning av plikt i form av civilplikt eller anvisning med allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap bör huvudsakligen övervägas först om behoven av personalförstärkning inte kan tillgodoses på annat sätt.

Planering för anvisning till arbete med allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap är i första hand lämplig för totalförsvarsviktiga civila verksamheter med lägre kompetenskrav, där det finns god tillgång till lämpliga totalförsvarspliktiga att anvisa.

För vissa verksamheter, där behoven av personalförstärkning inte kan tillgodoses på annat sätt eller där det finns särskilda skäl, kan civilplikt bli aktuell. För att civilplikt ska bli aktuell i en verksamhet bör åtminstone ett av följande kriterier vara uppfyllt:

- Behovet av personalförstärkning avser verksamhet som antingen inte bedrivs alls i fredstid eller verksamhet där behovet av personal ökar kraftigt vid höjd beredskap.
- Behovet av personalförstärkning avser kompetens i en för totalförsvaret kritisk verksamhet, t.ex. verksamhet som är nödvändig för befolkningens överlevnad, för att upprätthålla de mest centrala samhällsfunktionerna eller för att bidra till det militära försvarets förmåga. Det kan handla om ett viktigt nationellt intresse där förmågan behöver finnas i Sverige och kunna garanteras av staten.

Vidare kan civilplikt vara lämplig om behovet av personalförstärkning avser personal med en specifik utbildning eller kompetens. Civilplikt ska inte användas som ett sätt att lösa personalbrist som finns redan i fredstid.

Civilplikt efter mönstring ger möjlighet att grundutbilda yngre totalförsvarspliktiga till kompetenser i det civila försvaret där det bedöms uppstå behov av personalförstärkning vid höjd beredskap. Civilplikt efter annan utredning än mönstring avser i första hand totalförsvarspliktiga som redan har totalförsvarsviktig civil kompe-

tens, men som inte har sitt ordinarie arbete i totalförsvarsviktig verksamhet.

Fem prioriterade områden för civilplikt

Civilplikt behövs för att tillgodose vissa behov av personalförstärkning i det civila försvaret. På vissa områden är andra sätt att tillgodose behovet mer lämpliga. Frågan om civilplikt för polisverksamhet behandlas inte i betänkandet, eftersom Utredningen om polisens beredskap (Ju 2023:20) utreder en polisiär förstärkningsresurs för polisverksamhet vid höjd beredskap och frågan om civilplikt i den verksamheten.

För fem verksamhetsområden är det tydligt att civilplikt är nödvändig för att säkerställa att behoven av personalförstärkning vid höjd beredskap kan tillgodoses. Dessa områden bör därför prioriteras för inskrivning av civilpliktiga. För dessa verksamheter kommer inskrivning med civilplikt efter mönstring med efterföljande grundutbildning att behövas. Det handlar om:

- Räddningstjänst (kommunal räddningstjänst)
- Drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet
- Hälso- och sjukvård
- Drift, underhåll och reparationer inom elektroniska kommunikationer
- Bevakningsverksamhet

Regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda implementeringen av civilplikt i dessa verksamhetsområden. De myndigheter som bör få dessa uppdrag är MSB (för kommunal räddningstjänst), Affärsverket svenska kraftnät (för drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet), Socialstyrelsen (för hälso- och sjukvård), Post- och telestyrelsen (för drift, underhåll och reparationer inom elektroniska kommunikationer) och Polismyndigheten (för bevakningsverksamhet).

Sex områden där civilplikt kan behövas

Det finns sex verksamhetsområden där det kan behövas civilplikt, men där tillgängliga underlag inte är tillräckliga för att avgöra om så verkligen är fallet. Det handlar om:

- Befolkningsskydd
- Transportområdet
- Drift, underhåll och reparationer inom andra energislag än el
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg och funktionshinderområdet
- Tandvård
- It-system och cybersäkerhet

Två av dessa verksamhetsområden bör vara högre prioriterade än de andra: befolkningsskydd och transportområdet. De är av särskild vikt för totalförsvaret och det är troligt att stora behov av personalförstärkning kan uppstå vid höjd beredskap.

Regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda och bedöma behovet av och förutsättningarna för civilplikt i dessa sex verksamhetsområden. För befolkningsskyddet och delar av transportområdet (underhåll och reparationer av järnvägar och vägar) bör uppdraget efter en delredovisning av behovet av civilplikt direkt kunna övergå i ett uppdrag att utreda implementeringen av civilplikt där det behövs. De myndigheter som bör få dessa uppdrag är MSB (för både befolkningsskydd och it-system och cybersäkerhet), Trafikverket (för transportområdet), Statens energimyndighet (för drift, underhåll och reparationer inom andra energislag än el) samt Socialstyrelsen (för både tandvård och socialtjänst inklusive äldreomsorg och funktionshinderområdet).

Det finns slutligen vissa verksamheter där civilplikt får fullgöras, men där det inte är prioriterat att utreda behovet av civilplikt. Behoven av personalförstärkning vid höjd beredskap i dessa verksamheter bör i första hand kunna tillgodoses på andra sätt än genom civilplikt. Men det bör fortfarande vara formellt möjligt att fullgöra civilplikt i dessa verksamheter, om regeringen i framtiden bedömer att det behövs.

Vissa stora behov av personalförstärkning kan tillgodoses utan civilplikt

Det finns områden i det civila försvaret där det visserligen finns stora behov av personalförstärkning vid höjd beredskap, men där civilplikt inte behövs eller inte är det mest lämpliga verktyget. Vid höjd beredskap finns t.ex. stora behov av personalförstärkning när det gäller lastbilsförare, personal för jordbruket, tillsyn av barn och elever samt begravningsverksamhet. De behoven bör i första hand kunna tillgodoses med andra verktyg än civilplikt.

Frivilliga försvarsorganisationer bör få en större roll i personalförsörjningen

Frivilliga försvarsorganisationer och deras medlemmar spelar en viktig roll i personalförsörjningen av det civila försvaret. Därför bör de kunna ha en betydligt större roll i arbetet med att tillgodose behoven av personalförstärkning i det civila försvaret vid höjd beredskap än i dag. De frivilliga försvarsorganisationerna har en befintlig infrastruktur för rekrytering och utbildning av personella förstärkningsresurser. Att använda sig av de frivilliga försvarsorganisationerna kan därför vara ett snabbare och mer flexibelt sätt än civilplikt att utbilda totalförsvarspliktiga till totalförsvarsviktiga civila kompetenser, eftersom införandet av civilplikt i många fall är förknippat med lång implementeringstid och stora investeringskostnader samt intrång i de totalförsvarspliktigas frihet.

Regeringen bör därför ge MSB i uppdrag att i samverkan med Försvarsmakten utreda de frivilliga försvarsorganisationernas roll i personalförsörjningen av det civila försvaret.

Vägen framåt för en utökad civilplikt

Civilplikt efter mönstring är ett sätt att långsiktigt bygga upp och tillföra kompetens på områden där det behövs för totalförsvaret. Att införa civilplikt efter mönstring är en process som kan ta flera år, bl.a. eftersom det tar tid att få grundutbildningar på plats och att mönstra och grundutbilda de totalförsvarspliktiga. Dessutom kostar det staten mycket pengar.

Civilplikt efter annan utredning än mönstring går snabbare att få på plats än civilplikt med grundutbildning efter mönstring. Det bör i regel också vara billigare, eftersom det generellt innebär kortare, eller ingen, utbildning. Civilplikt efter annan utredning än mönstring kan bli aktuell i fler verksamhetsområden än den kommunala räddningstjänsten och elförsörjningsområdet, t.ex. i hälso- och sjukvård där det finns legitimationsyrken som kräver längre utbildning än sådan som kan ske med civilplikt. Men det kan också vara så att civilplikt efter annan utredning än mönstring inte alls lämpar sig för vissa verksamheter, eller på sikt helt eller delvis bör ersättas med civilplikt efter mönstring. Uppdragen till ansvariga myndigheter bör därför inkludera att bedöma i vilken mån civilplikt efter annan utredning än mönstring är lämplig för respektive verksamhet.

Inriktning och samordning av personalförsörjningen

Planeringen av det civila försvaret är under utveckling och därför varierar förutsättningarna för att bedöma behoven av personalförstärkning vid höjd beredskap. Det innebär att prioriteringar när det gäller personalförsörjningen av det civila försvaret behöver revideras i takt med att planeringen för det civila försvaret utvecklas och mognar. Även andra förutsättningar som förändringar i säkerhetsläget kan göra revideringar och omprövningar nödvändiga.

En stor del av planeringen för personalförsörjningen av det civila försvaret åvilar de bemanningsansvariga. Sektorsansvariga myndigheter har ansvar för samordning i sina områden. Detsamma gäller för civilområdesansvariga länsstyrelser och övriga länsstyrelser i sina områden. För att ge goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar personalförsörjning av det civila försvaret behöver det emellertid finnas möjligheter att inrikta och samordna delar av personalförsörjningen på en övergripande nationell nivå. Det gäller t.ex. områden där begränsade personalförstärkningsresurser behöver fördelas eller där totalförsvarspiktiga ska utbildas till vissa kompetenser. Det gäller särskilt förstärkningsresurser och utbildningar som finansieras av staten.

Det behövs därför en funktion eller sektor på övergripande nationell nivå med tydligt ansvar för personalförsörjningen i det civila försvaret som kan ge regeringen underlag. Det har inte ingått

i utredningens uppgifter att närmare föreslå hur en sådan funktion eller sektor bör vara organiserad. Men inrättandet av en funktion eller sektor som består av flera myndigheter skulle gynna arbetet med personalförsörjningsfrågor mer än att ge *en* enskild myndighet ett större mandat på området, eftersom det skulle underlätta samverkan mellan myndigheter med olika kompetens, roller och uppgifter. Myndigheter som har ansvar för viktiga specifika uppgifter för personalförsörjningen av det civila försvaret, och som därför skulle kunna spela en roll i den nationella inriktningen och samordningen, är exempelvis Arbetsförmedlingen, MSB och Totalförsvarets plikt- och provningsverk (Pliktverket).

För att inriktning och samordning av personalförsörjningen ska kunna ske behöver en uppdaterad övergripande bild av personalbehoven och de viktigaste behoven av personalförstärkning i hela det civila försvaret återkommande tas fram. Det är dock inte lämpligt att skapa en ny process specifikt för rapportering och analys av personalförsörjningsfrågor i det civila försvaret, utan framtagandet av ett sådant underlag bör i möjligaste mån ske som en del av redan befintliga processer och pågående arbete.

Regelverket för personalförsörjning av det civila försvaret

Tydligare terminologi

Vissa ändringar bör göras i terminologin när det gäller det civila försvaret. Ordet *krigsplacering* används i dag i olika betydelser. Ordet krigsplacering bör bara användas för krigsplacering med värnplikt eller civilplikt enligt totalförsvarspliktslagen. Syftet är ökad tydlighet om vad som är den rättsliga och faktiska innebörden av en krigsplacering.

Ordet *beredskapsregistrering* bör användas för sådan registrering som Pliktverket gör av totalförsvarspliktiga som placerats i en krigsorganisation i det civila försvaret till följd av avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap. Bemanningsansvariga bör vara skyldiga att till Pliktverket anmäla alla avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap, så att dessa totalförsvarspliktiga kan beredskapsregistreras. Härigenom kommer konkurrens mellan bemanningsansvariga om en viss totalförsvarspliktig att kunna upptäckas i fredstid och där-

efter kunna lösas, helst i samförstånd. Ordinarie personal som är placerad i krigsorganisationen bör inte beredskapsregistreras.

Det förtydligas vilka som avses med uttrycket *bemanningsansvariga*. Myndigheter, kommuner och regioner är bemanningsansvariga. Bland annat får dessa hos Pliktverket göra framställning om krigsplacering av totalförsvarspliktiga. Enskilda, som till följd av författning eller överenskommelse med det allmänna är skyldiga att ha en krigsorganisation, är att anse som bemanningsansvariga. Vidare föreslås vissa ändringar i fråga om vilka myndigheter som får göra framställningar om krigsplacering samt vissa förtydliganden när det gäller olika aktörers skyldighet att ha en planerad bemannad krigsorganisation.

Allmän tjänsteplikt

Vid höjd beredskap får regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt. För att en viss totalförsvarspliktig ska vara skyldig att kvarstå i sin anställning eller fullfölja sitt uppdrag med allmän tjänsteplikt, enligt 6 kap. 2 § första stycket punkt 1 totalförsvarspliktslagen, krävs därutöver att han eller hon omfattas av ett beslut enligt 6 kap. 3 § samma lag. Regeringen har rätt att fatta sådana beslut, men har delegerat den rätten till sina myndigheter, när det gäller deras egen personal, och till Arbetsförmedlingen för alla andra, utom företag som är av särskild betydelse för genomförandet av betalningar där det är Sveriges riksbank som beslutar. Detta är ändamålsenligt.

Den som fattar ett beslut om allmän tjänsteplikt bör vara skyldig att anmäla beslutet till Pliktverket så att registreringen av dem som tjänstgör med allmän tjänsteplikt blir så fullständig som möjlig. Hur man kan lösa situationen att en totalförsvarspliktig omfattas av oförenliga beslut om allmän tjänsteplikt tas upp i betänkandet, men en författningsreglering bedöms inte nödvändig. Arbetsgivare och uppdragsgivare bör vara skyldiga att vid höjd beredskap på begäran lämna upplysningar till Pliktverket om förhållanden av betydelse för tillämpningen av reglerna om allmän tjänsteplikt.

När det gäller dem som ska tjänstgöra med allmän tjänsteplikt i enlighet med ett avtal om tjänstgöring i totalförsvaret vid höjd beredskap, föreslås vissa förtydligande ändringar i 6 kap. 2 § totalförsvarspliktslagen. Punkt 2 i den bestämmelsen ändras så att det

framgår att det som där avses – såvitt gäller det civila försvaret – är författningsreglerade frivilligavtal mellan statliga myndigheter och medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer, i praktiken avtal enligt förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. Därtill föreslås en ny punkt 4, som innebär att allmän tjänsteplikt ska kunna fullgöras även till följd av andra avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap än dem som avses i punkt 2. Det kan vara avtal som kommuner har träffat med medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer eller andra totalförsvarspliktiga. I sådana fall står inte staten för ersättningen till den totalförsvarspliktiga vid tjänstgöring, vilket är fallet när det gäller avtal som avses i punkt 2.

I 6 kap. 2 § första stycket punkt 3 totalförsvarspliktslagen regleras anvisning till arbete, som är ett sätt att fullgöra allmän tjänsteplikt. Arbetsförmedlingen bedöms alltjämt som bäst lämpade myndighet att fatta sådana beslut. Arbetsförmedlingen bör även kunna anvisa till utbildning med allmän tjänsteplikt. Det föreslås vad som i så fall bör gälla om ekonomisk ersättning och förmåner.

I Arbetsförmedlingens instruktion bör det införas en tydlig skyldighet för Arbetsförmedlingen att i fredstid planera för vilka arbetsgivare och uppdragsgivare, samt vilka arbetstagare och uppdragstagare hos dessa, som ska omfattas av beslut om allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap. En sådan skyldighet bör även införas avseende anvisning av totalförsvarspliktiga vid höjd beredskap och hur totalförsvarspliktiga vid behov kan utbildas vid höjd beredskap.

Civilplikt

Det föreslås utökade möjligheter att dela upp grundutbildningar med civilplikt där inskrivning skett efter annan utredning än mönstring, genom att det inte ska krävas särskilda skäl för att en viss typ av grundutbildning ska få delas upp. Vidare föreslås att regeringen ska få bestämma vilka myndigheter som vid sidan av Pliktverket ska få använda sig av vitesföreläggande enligt 10 kap. 7 § totalförsvarspliktslagen för att få in uppgifter i samband med annan utredning än mönstring. Det föreslås att alla sektorsansvariga myndigheter får rätt att göra annan utredning än mönstring. Enskilda bemanningsansvariga (privata subjekt) och bemanningsansvariga statliga myndig-

heter som inte får göra annan utredning än mönstring kan begära en sådan utredning hos en sektorsansvarig myndighet.

Pliktrådet, som hanterar medinflytandet på central nivå för totalförsvarspliktiga som grundutbildas, bör delas upp i ett Värnpliktsråd och ett Civilpliktsråd.

Utökad uppgiftsskyldighet

Statliga myndigheter, kommuner, regioner och näringsidkare bör på begäran av Pliktverket vara skyldiga att lämna uppgifter om en totalförsvarspliktigs personliga förhållanden som behövs för att bedöma hans eller hennes förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Denna uppgiftsskyldighet bör vid höjd beredskap även gälla för uppgifter om en totalförsvarspliktigs personliga förhållanden som behövs för att bedöma dennes förutsättningar att utföra arbete eller delta i utbildning efter anvisning med allmän tjänsteplikt.

Pliktverket bör vara skyldigt att på begäran av statliga myndigheter, kommuner och regioner som gör annan utredning än mönstring lämna ut uppgifter om vilka totalförsvarspliktiga som utan grundutbildning längre än 60 dagar kan antas ha förutsättningar att fullgöra civilplikt i en viss befattning. Pliktverket bör även på begäran av statliga myndigheter, kommuner och regioner där annan utbildning med civilplikt än grundutbildning längre än 60 dagar ska genomföras lämna uppgifter i enlighet med 3 kap. 16 § förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt. Pliktverket bör vid höjd beredskap ha en uppgiftsskyldighet till den myndighet som får anvisa totalförsvarspliktiga till arbete eller utbildning med allmän tjänsteplikt (Arbetsförmedlingen).

Säkerhetsprövning i samband med civilplikt

När en totalförsvarspliktig skrivs in med civilplikt för grundutbildning och det kan antas att denne efter grundutbildningen kommer att krigsplaceras i en befattning placerad i säkerhetsklass, bör denne alltid anses delta i säkerhetskänslig verksamhet redan under den tid som grundutbildningen pågår. Registerkontroll som ska göras inför placering i säkerhetsklass 3 bör då få genomföras

utan föregående placering i säkerhetsklass. Pliktverket bör göra bedömningen av säkerhetsprövningen.

En totalförsvarspliktig som krigsplacerats med civilplikt i en befattning i säkerhetsklass bör anses delta i säkerhetskänslig verksamhet under den tid som beslutet om krigsplacering kvarstår. I detta fall bör bedömningen av säkerhetsprövningen göras av den som ska bedriva verksamheten i vilken befattningen finns. Den myndighet som utför annan utredning än mönstring bör dock genomföra grundutredningen. Om den myndigheten anser att det inte finns några hinder för godkänd säkerhetsprövning, bör grundutredningen överlämnas till den som ska göra bedömningen av säkerhetsprövningen.

Registerkontroll som ska göras inför placering i säkerhetsklass 3 bör få göras utan den totalförsvarspliktiges samtycke.

Ikraftträdande den 1 juli 2026

Författningsändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2026. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte. Författningsändringarna bedöms inte i sig medföra några större kostnader eller andra slags konsekvenser.

Datum: 2025-04-15

Ärendenummer: SLK-2025-00238

Regeringskansliet

fo.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: Fö2025/00151

Göteborgs Stads yttrande över Remiss från Försvarsdepartementet - Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6)

Göteborgs Stad har givits tillfälle att yttra sig över Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret. Göteborgs Stad ser i huvudsak positivt på föreliggande förslag men ser skäl att lämna övergripande synpunkter i följande delar:

Bred aktivering av civilplikten

I syfte att säkerställa samhällsviktigt kommunal verksamhet i händelse av höjd beredskap ser Göteborgs Stad behov av att utreda aktivering av civilplikt inom kommunalteknisk verksamhet samt tillsyn av barn och elever. Dricksvattenområdet är tydligt utpekad av MSB som en samhällskritisk verksamhet. Tillsyn av barn och elever bedöms vara en grundläggande del i totalförsvaret. Om det inte finns en samhällsmässig tillit till samhällets förmåga att skydda barn och elever är det sannolikt att det kan påverka såväl viljan som möjligheten hos totalförsvarspliktiga att delta i totalförsvaret.

Vid aktivering av allmän tjänsteplikt ser Göteborgs Stad ett behov av att tydliggöra att anvisade inte ska tas från totalförsvarsviktig verksamhet i det civila försvaret utan överenskommelse med arbetsgivaren. En kommun ska inte behöva freda de egna anställda från anvisning. Arbetsförmedlingen bör via Skatteverket kunna ta del av uppgifter av vilka som är anställda i totalförsvarsviktig verksamhet och kunna undanta dessa från anvisningsverket. Vidare ser Göteborgs Stad att det tydligare behöver framgå att det inte finns någon författningsmässig koppling mellan allmän tjänsteplikt och krigsplacering.

Införande av en nationell samordnande funktion för personalförsörjning

Göteborgs Stad ser positivt på utredningens förslag om att införa en nationell samordnande funktion eller sektor för personalförsörjning. Däremot behöver förslaget förtydligas med hur en sådan funktion eller sektor ska organiseras samt med vilken roll och med vilket den mandat den avses fungera.

Frivillighet hos staten och övriga totalförsvarsaktörer

Göteborgs Stad ser positivt på utredningens förslag om att 6 kap. 2 § TPL utökas med en fjärde punkt som ger kommunerna möjlighet att teckna avtal med frivilliga. Göteborgs Stad bedömer dock att det är sannolikt att dessa avtal kommer driva kostnader kopplat till administration, planering för övning samt hantering vid beredskapslarm.

Privata utförare inom totalförsvaret

Göteborgs Stad delar SKR:s bedömning om att kommuner inte per definition har någon kommuncentral sammanställning över vilka samhällsviktiga företag som finns i kommunen. Precis som SKR anför så har inte kommuner heller någon befogenhet att begära information från näringsidkare som ger möjlighet att bedöma om den aktuella verksamheten är totalförsvarsviktig eller ej. Göteborgs Stad delar SKR:s bild av att förslaget innebär en utökad arbetsinsats för kommunerna, vilket enligt finansieringsprincipen ska åtföljas av ett lämpligt förslag på finansiering.

Tydligare regler för det civila försvarets personalförsörjning

I en händelse av höjd beredskap är det avgörande att den kompetens och erfarenhet som finns hos befintlig personal fortsatt finns tillgänglig. Göteborgs Stad är beroende av specialiserad kunskap och operativ erfarenhet för att kunna säkerställa och trygga tillgång till samhällsviktig kommunal verksamhet.

Göteborgs Stad delar utredningens bild av att det idag råder olika uppfattningar om vilka förpliktelser som följer av att vara krigsplacerad med anställningsavtalet som grund och ser positivt på att begreppet beredskapsregistrering införs. Även om utredningen föreslår att vilka som ska beredskapsregistreras ska regleras genom förändring av gällande förordning (FEH) är Göteborgs Stads bedömning att det systemskifte som utredningen föreslår bör regleras i lag.

I relation till behovet av befintlig personal är Göteborgs Stads bedömning att arbetsgivarens rätt att motsäga sig krigsplacering eller beredskapsregistrering i en annan organisation, behöver klargöras genom författningsändring. En sådan hantering bedöms vara av vikt för att kunna säkerställa och trygga tillgången till samhällsviktigt kommunal verksamhet i händelse av höjd beredskap. En författningsförändring bedöms också stärka utredningens mening om att det är ordinarie anställningsavtal som binder en arbetstagare till att komma till sin arbetsplats vid höjd beredskap.

Vad avser föreslagen hantering kring intressekonflikter avseende individer med nyckelkompetens är Göteborgs Stads bedömning att samrådsprocessens olika nivåer bör säkerställas genom förordning eller författningsändring. I diskussioner, om var en enskild individ gör bäst nytta utifrån ett totalförsvarsperspektiv, är det avgörande att det finns ett lokalt mandat hos alla inblandande parter och att det är tydligt vem som har slutavgörande. Annars riskerar diskussionen att fördröjas och försvåra personalförsörjningen inom det civila försvaret.

Göteborgs Stad delar utredningens bild av att intressekonflikter gällande enskilda individers kompetens sannolikt kommer vara så få att det inte hotar det civila försvarets personalförsörjning på en systemnivå. Göteborgs Stad gör dock bedömningen att det kan få konsekvenser för den enskilda individens anställningsbarhet. I en situation där en bemanningsansvarig söker en nyckelkompetens till sin krigsorganisation kan anställningsbarheten påverkas om personen i händelse av höjd beredskap ska tjänstgöra hos Försvarsmakten, fullgöra civilplikt eller fullgöra frivilligavtal. I utredningen förs inga resonemang kring hur denna typ av situationer bör hanteras.

Kommunal räddningstjänst

Göteborgs Stad bedömer att behövs tydligare riktlinjer för hur deltidsbrandmän och frivilliga brandmän kan säkras som resurser vid höjd beredskap.

Föreslagen ordning kan komma att få stora konsekvenser för räddningstjänstorganisationer med stor andel deltidsanställda. Även ansvarsfördelningen för civilpliktiga med inriktning på befolkningsskydd bör förtydligas, med utgångspunkt i kommunens befolkningsansvar och fokus på kommunernas krigsorganisationer. Det finns även en problematik kring olika åldersgränser för totalförsvarsplikt, och det vore lämpligt att se över dessa för att säkerställa att frivilliga kan kvarstå i tjänst även efter 70 års ålder. Det bör även övervägas om civilpliktiga resurser kan användas under fredstida förhållanden vid långvariga och komplexa samhällskriser.

Göteborgs Stad konstaterar att det för närvarande pågår flertalet statliga utrednings- och lagförslagsinitiativ som på olika sätt är av betydelse för Sveriges säkerhet i händelse av höjd beredskap. Detta är i grunden positivt men det är viktigt att dessa förslag sätts i sammanhang med varandra för att så långt som möjligt harmonisera begrepp och processer i lagstiftningen. En brist i föreliggande betänkande såväl som i angränsande utredningar och lagförslag är avsaknaden av en övergripande analys av hur den samlade kravbildens påverkar landets kommuner och regioner. Om samtliga förslag beslutas går det inte att utesluta ett behov av utökade resurser i syfte att kunna säkerställa samhällskritisk kommunal verksamhet i händelse av höjd beredskap. Tillkommande uppgifter och kostnader som åläggs kommunerna bör därför följas över tid och finansieringsprincipen bör beaktas.

Göteborgs kommunstyrelse